

2.5 การดำเนินงานขุดแต่งทางโบราณคดี

2.5.1 เทคนิคการขุดแต่งทางโบราณคดี

การขุดแต่งโบราณสถาน คือ การขุดลอกมูลดิน อิฐหัก กากปูน วัชพืช และเศษวัสดุอื่น ๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับโบราณสถานออกไป เพื่อให้เห็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน หลักฐานทางโบราณคดี และพื้นใช้งานจริงของโบราณสถาน ซึ่งการดำเนินงานต้องไม่ให้เกิดความเสียหายกับโบราณสถาน ดังนั้นในการขุดแต่งทางโบราณคดี จึงต้องดำเนินงานด้วยความระมัดระวัง และมีนักโบราณคดีควบคุมการขุดแต่งตลอดเวลา และในระหว่างการทำงานทางโบราณคดี นักโบราณคดีจะบันทึกหลักฐานโดยการจดบันทึก ภาพถ่าย และวาดภาพ ทำแผนผัง อย่างละเอียด

เครื่องมือในการขุดแต่งทางโบราณคดี ประกอบไปด้วยเครื่องมือสำหรับขุดลอกมูลดิน ได้แก่ จอบ เสียม พลั่ว เกรียง แปรงปัดฝุ่น เครื่องมือสำหรับบันทึกและจัดเก็บข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูป ถุงพลาสติก สำหรับบรรจุโบราณวัตถุ แผนผัง เครื่องเขียนต่าง ๆ เป็นต้น

2.5.2 การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล

หลักฐานทางโบราณคดีที่พบระหว่างการขุดแต่งทางโบราณคดี จะถูกจัดเก็บตามพื้นที่ที่กำหนดตามตารางกริด และระดับชั้นสมมติที่กำหนดไว้ โดยแยกตามประเภทและความสำคัญของหลักฐาน ในขณะที่ดำเนินงานก็จะทำการถ่ายภาพหรือบันทึกตำแหน่งลงในแผนผังบริเวณที่พบหลักฐานส่วนโบราณวัตถุที่มีความสำคัญจะถูกคัดแยกให้เป็นโบราณวัตถุชิ้นพิเศษ (Small Finds) โบราณวัตถุทุกชิ้นที่พบระหว่างการดำเนินงานขุดแต่งทางโบราณคดี จะถูกนำไปทำความสะอาด และจัดจำแนก (Classification) เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และอนุรักษ์ต่อไป

2.5.3 ผลการดำเนินงานขุดแต่งทางโบราณคดี

พื้นที่บริเวณโบราณสถานวัดโพธิ์เจติยาราม (เหล่ายก) ปัจจุบันทางวัดได้นำดินมาถมและทำลานปูนซีเมนต์เพื่อป้องกันน้ำท่วม เมื่อครั้งที่มีการสร้างอุโบสถ (หลังใหม่) โดยโบราณสถานทั้งหมดถูกปูนซีเมนต์ปิดส่วนฐานด้านล่าง

2.5.3.1 สิม

จากการขุดแต่งบริเวณสิม ครอบคลุมกริด S1W2-S1E1 ได้เริ่มดำเนินการขุดแต่งบริเวณโดยรอบสิม โดยผลจากหลุมขุดตรวจที่ 1 (Trench 1) ทำให้ทราบความลึกว่าส่วนฐานของสิมอยู่ลึกระดับเท่าไร ในการนี้ได้ขุดดินออกไปประมาณ 70-90 เซนติเมตร บริเวณรอบๆ สิม ทั้งด้านทิศเหนือและทิศใต้ได้พบใบเสมามีลักษณะเรียงซ้อนกัน 3 ชั้น จากสูงไปต่ำ จำนวน 6 จุด แต่บางจุดใบเสมาอยู่ในสภาพชำรุด โดยวัดค่าระดับเฉลี่ยใบเสมาได้ค่าระดับที่ 75 cm.dt.

บริเวณบันไดขึ้นลงด้านทิศใต้ของมุขหน้า ได้ทำการเปิดถนนออก เพื่อต้องการตรวจสอบบันได จึงทำการแยกและกะเทาะปูนถนนออกขนาดกว้างประมาณ 1 เมตร ยาว 1 เมตร และทุบพื้นปูนของบันไดออกจากนั้นขุดเปิดหน้าดินลงไป ได้พบแผ่นปูนซีเมนต์รูปทรงป้าน (หนาประมาณ 8 เซนติเมตร) วางทับบนบันได

เก่า จึงได้ยกออกที่ด้านใต้ของแผ่นปูนนี้มีก้อนศิลาแลงวางรองอยู่ จึงได้ทำการยกออก แล้วได้นำดินขึ้นและชุดแต่งให้เรียบร้อยจึงทำให้เห็นสภาพบันไดเก่า ที่ก่อด้วยอิฐ 2 ชั้น มีขนาด 90x42 เซนติเมตร วัดค่าระดับได้ 75 cm.dt. และบริเวณด้านข้างของบันได พบฐานอิฐก่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ซึ่งด้านขวามีขนาด 61x52 เซนติเมตร ก่ออิฐ 3 ก้อน สูง 20 เซนติเมตร วัดค่าระดับพื้นภายในได้ 94 cm.dt. ส่วนด้านซ้ายขนาด 60x50 เซนติเมตร ก่ออิฐ 2 ชั้น สูง 13 เซนติเมตร วัดค่าระดับพื้นภายในได้ 82 cm.dt. สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นอ่างล้างเท้าหรือแท่นวางสิ่งห่อหุ้มประติมากรรม? นอกจากนี้ยังได้ทำการชุดตรวจสอบฐานรากของเสาบันไดทางขึ้นลงด้านทิศใต้ ปรากฏว่าดินเสาอยู่ที่ระดับ 91 cm.dt. บดอัดด้วยเศษก้อนอิฐ วัดค่าระดับได้ 114 cm.dt,

บริเวณด้านหน้าและด้านหลังของสิม (ทิศตะวันตก-ทิศตะวันออก) ได้เจาะหลุมทดสอบลงไปชิดติดริมฐานสิม เพื่อต้องการตรวจสอบว่ามีใบเสมาด้านหน้า-หลังหรือไม่ ผลปรากฏว่าไม่พบใบเสมาทั้งด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

จากการชุดแต่งรอบสิมด้านทิศเหนือที่อยู่ระหว่างกำแพงพระธาตุได้พบหัวเสาคอนกรีตจำนวน 4 หัวเสา (Feature #001) กองระหว่างสิมค่อนข้างสูงกำแพงพระธาตุ เมื่อทำการสำรวจบริเวณวัดพบว่า หัวเสาทั้งหมดนี้น่าจะเป็นชิ้นส่วนหัวเสากำแพงแก้วของอุโบสถ (หลังใหม่) และจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านเล่าว่าหัวเสาพวกนี้ น่าจะที่เหลือจากการทำหัวเสากำแพงอุโบสถเลนนำมากองไว้ในบริเวณนี้ และนอกจากนี้ด้านทิศตะวันตกของบันไดทางขึ้นลงสิมก็ได้พบชิ้นส่วนหัวเสาจำนวนมากแตกเป็นกองอยู่

โบราณวัตถุที่พบขณะชุดแต่งบริเวณสิมมีจำนวนน้อย ได้แก่ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วย ชิ้นส่วนหัวเสากำแพงอุโบสถ (หลังใหม่) ตะปู และชิ้นส่วนเหล็กจะพบจำนวนหลายชิ้น เป็นต้น ส่วนอิฐที่นำมาใช้สร้างสิม มีขนาด 12x25x8 เซนติเมตร

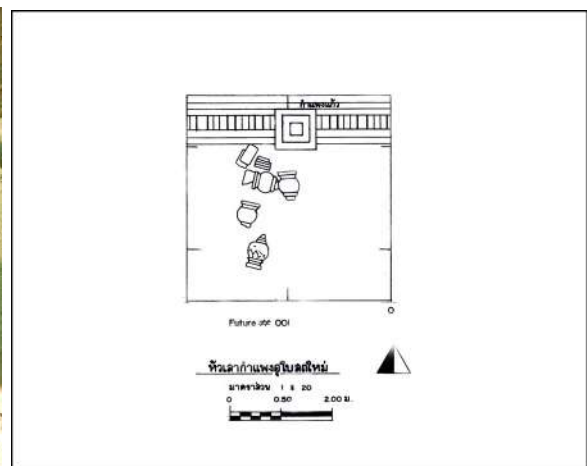
ภาพที่ 131-132 ซ้าย : ขณะชุดแต่งฐานสิมทางด้านทิศตะวันตก ขวา : ขณะชุดแต่งฐานสิมทางด้านทิศใต้

ภาพที่ 133-134 ขณะขุดแต่งใบเสมารอบสิมทางด้านทิศใต้

ภาพที่ 135-136 ขณะขุดแต่งระหว่างฐานสิมทางด้านทิศเหนือกับกำแพงพระธาตุทางด้านทิศใต้

ภาพที่ 137-138 ชั้นส่วนหัวเสาระหว่างสิมทางด้านทิศตะวันตกกับกำแพงพระธาตุทางด้านทิศใต้ (Feature #001)

ภาพที่ 139-140 หัวเสาของกำแพงอุโบสถ (หลังใหม่)

ภาพที่ 141-142 ซ้าย : ชั้นส่วนหัวเสาบริเวณฐานด้านทิศตะวันตกของบันไดขึ้นลงमुख
ขวา : ขณะขุดแต่งฐานสี่มทางด้านทิศตะวันตกทางด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 143-144 ซ้าย : ระหว่างขุดแต่งฐานสี่มทางด้านทิศตะวันออก
ขวา : ขณะขุดแต่งฐานสี่มทางด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 145-148 ขณะทำการแยกบันไดและถนน เพื่อหาแนวบันไดเก่า

ภาพที่ 149-150 สภาพบันไดและอ่างล้างเท้าหรือแท่นวางสิ่งหรือประติมากรรม?